

Ugdyti laisvėje

Mums parodytas pasitikėjimas paskatina mus veikti, tuo tarpu įsitikinimas, kad pasitikėjimo trūksta, mus paralyžiuoja. Todėl labai svarbu yra padėti vaikams valdyti jų laisvę rodant pasitikėjimą.

2019-07-24

Dievas troško sukurti laisvas būtybes su visomis to pasekmėmis. Kaip geras tėvas davė mums regletę [1] – moralinę teisę – kad galėtume naudotis laisve teisingai, t. y., taip, kad tai tarnautų mūsų asmeniniam

gèriui. Tuo pat metu Viešpats
**„panorėjo nešti mūsų laisvės
riziką“ [2].**

Galima sakyti, kad Visagalis sutiko savo asmeninius ketinimus tam tikra prasme padaryti priklausomais nuo žmogaus pritarimo, kad Dievas sutinka su mūsų laisve, su mūsų netobulumu ir skurdumu [3]. Jis teikia pirmenybę laisvai aukojamai mūsų meilei, o ne marionetės nelaisvei, savo planų žlugimui, o ne reikalavimų kėlimą mūsų atsiliepimui.

Šv. Josemaría *Kelyje* cituoja vieną „posakį“, priskiriamą šv. Teresei: „Terese, aš norėjau... Bet žmonės nepanorėjo“ [4]. Kristaus Auka ant Kryžiaus yra daugiausiai paliudijantis įrodymas, kaip stipriai Dievas yra pasiruošęs gerbti žmogaus laisvę. Tad jei Jis eina taip toli, kas esu aš, kad nesielgčiau taip

pat? – turėtų pagalvoti kiekvienas krikščionis tėvas.

Mylėti vaikus reiškia norėti jų laisvės. Tačiau tai kartu reiškia nešti tos laisvės riziką, netgi susidurti su rizikos pavojumi. Tik tokiu būdu vaikų augimas yra iš tikrųjų augimas – dinaminis, imanentinis veikimas, o ne automatiškumas ar sąlyginis refleksas, kilęs iš prievartos ar manipuliacijų.

Taip, kaip augalas neauga dėl to, kad sodininkas jį ištempia, tačiau dėl to, kad įsisavina maistingąsias medžiagas, taip ir žmogus auga žmogiškume tiek, kiek laisvai įsisavina modelį, kurį gavo iš pat pradžių. Dėl to tėvai, kurie iš tikrųjų myli savo vaikus ir nuoširdžiai ieško jų gėrio, pateikę patarimus ir pastabas, turėtų švelniai pasitraukti, kad niekas nesutrukdytų didelio gėrio, kuris yra laisvė, įgalinančio žmogų mylėti ir tarnauti Dievui.

**Tėvai „turėtų atsiminti, kad pats
Viešpats Dievas norėjo, kad Jį
mylėtų ir kad Jam būtų
tarnaujama laisvės dvasioje,
visuomet gerbdamas mūsų
asmeninius sprendimus“^[5].**

PAGEIDAUJAMA IR REIKALAUJAMA LAISVĖ

Todėl laisvės troškimas savo vaikams yra visai ne tas pats, kas nerūpestingas abejingumas tam, kaip ta laisve vaikai naudojasi. Tėvai auklėdami tęsia tai, kam buvo duota pradžia prokreacijos metu. Todėl mylėti savo vaikų laisvę taip pat reiškia mokėti jos reikalauti.

Taip, kaip Dievas elgiasi su žmogumi – *suaviter et fortiter* – švelniai ir tvirtai, panašiai tėvai turi mokėti paskatinti savo vaikus išnaudoti gabumus taip, kad tie augtų gerume kaip asmenybės. Galbūt gera akimirka bus tuomet, kai vaikas prašys leidimo įgyvendinti

konkrečius savo planus. Galima tuomet atsakyti, kad jis turėtų pats dėl to apsispręsti, tačiau prieš tai apmąstęs visas aplinkybes, o ypač suvokdamas, ar jo klausimas ar prašymas yra pagrįstas. Kartu reikėtų padėti vaikui atskirti poreikį nuo užgaidos, kad suprastų, jog nėra teisinga švaistytis tuo, ko daugelis žmonių sau negali leisti.

Ispanų kalboje dėka žodžių *querer* ir *requerer* žaismo, galima pasakyti, kad reikalauti (*querer*) reiškia dvigubai norėti (*requerer*). Negalima iš žmogaus reikalauti laisvės, jeigu ji nėra gerbiama bei jei nenorima jos pasekmių. Todėl autentiška pagarba laisvei turi žadinti intelektualines pastangas ir moralinių reikalavimų kėlimą, kurie padės įveikti ir peržengti per save. Būtent taip vyksta bet koks augimas žmoguje. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į vaikų amžių tėvai turi reikalauti, kad jie gerbtų tam tikras ribas. Kartais gali

pasirodyti būtina nubausti vaiką – visuomet proto ribose, saikingai bei nurodžius reikiamas priežastis. Ir, be abejo, netaikant prievartos.

Geriausių rezultatų duoda kantrus pasitikėjimo rodymas ir skatinimas.

„Netgi kraštutiniu atveju – kai vaikas priima sprendimą, kurį tėvai dėl svarių priežasčių laiko klaidingu, ar netgi tapsiančiu nesėkmių šaltiniu - konflikto sprendimas glūdi ne prievartoje, bet supratingume. O kartais - gebėjime būti šalia vaiko, kad galima būtų jam padėti įveikti sunkumus ir, jei reikia, išgauti visą įmanomą gėrį iš atsiradusio blogio” [6].

Bet kokiu atveju, formavimo darbas remiasi dedamomis pastangomis, kad kiekvienas asmuo, galų gale, mylėtų, o taip pat remiasi moralinių ir intelektinių įrankių jam suteikimu,

kad kiekvienas būtų įgalus elgtis gerai pagal savo įsitikinimus.

MOKĖTI PATAISYTI

Pagarba asmeniui ir jo laisvei nereiškia, jog reikia priimti viską, ką jis mąsto ar daro. Tėvai turi kalbėti su vaikais apie tai, kas gera ir geriausia. Kai kuriais atvejais neišvengiamai reikės drąsos su reikiamu ryžtingumu pataisyti vaiką. Tėvai, kurie ne tik gerbia savo vaikus, bet ir juos myli, netoleruoja bet kokio jų elgesio.

Meilė yra tai, kas mažiausiai toleruotina bei nuolaidu žmogiškuose santykiuose – nors ir galima mylėti kitą su jo trūkumais, bet negalima mylėti dėl tų trūkumų. Meilė trokšta gėrio artimui, trokšta duoti iš savęs jam tai, kas geriausia ir kad jis būtų laimingas. Ir todėl tas, kas myli, stengiasi, kad kitas kovotų su savo trūkumais. Ir svajoja jam padėti tuos trūkumus pataisyti.

Tinkamas elgesys paprastai yra daugelio pataisymų rezultatas. O pataisymai bus efektyvesni, jei juos duosime pozityviai, pabrėždami pirmiausia tai, ką galima ateityje pataisyti. Žmoguje visuomet yra daugiau teigiamų dalykų (bent jau potencialiai) negu neigiamų. Dėl tų gerųjų savybių žmogus yra mylimas. Tačiau nemylime pačių gerų savybių, bet asmenis, kurie turi jas, ir kurie turi taip pat ir kitas savybes, galbūt ne tokias teigiamas.

Ankstesnių minčių šviesoje galima pastebėti, kad kiekviena ugdymo forma remiasi asmens laisve. Būtent tuo ir skiriasi ugdymas nuo dresiravimo ar instruktavimo.

„Ugdyti laisvėje“ – tai *sviestas sviestuotas* – užtenka sakyti „ugdyti“.

UGDOMOJI PASITIKĖJIMO VERTĖ

Vis dėlto, posakis „ugdyti laisvėje“ leidžia pabrėžti poreikį ugdyti pasitikėjimo atmosferoje. Kaip

anksčiau minėta, kitų žmonių lūkesčiai dėl mūsų elgesio veikia kaip moraliniai mūsų poelgių dirgikliai. Pasitikėjimo parodymas skatina mus veikti, tuo tarpu jo trūkumas mus paraližuoja. Tai gerai matyti tarp jaunų žmonių, kurie dar formuoja savo charakterį ir didelę dėmesį skiria tam, ką apie juos mano kiti.

Pasitikėti reiškia tikėti, apdovanoti ką nors pasitikėjimu, manyti jį esantį gabų tiesai – skelbti ją arba išlikti joje, priklausomai nuo situacijos, o taip pat gyventi ja. Pasitikėjimas, kurį rodome kitam asmeniui, paprastai turi dvejopą poveikį: pirmas (ir greičiausias) - dėkingumo pojūtis (asmuo žino, kad buvo apdovanotas), antras – atsakomybės jausmo augimas.

Jei kas nors manęs prašo kažko svarbaus, vadinasi tikisi, kad tai jam suteiksiu, kadangi manimi tiki, kad galiu tai suteikti. Vadinasi yra geros

nuomonės apie mane. Jei tas asmuo pasitiki manimi, jaučiuosi motyvuotas patenkinti jo lūkesčius ir atsakyti savo veiksmais. Suteikti kažkam pasitikėjimo yra labai įpareigojantis būdas patikėti jam kažką **svarbaus**.

Tai, ką gali padaryti ugdytojai labai priklauso nuo to, kaip labai sugebėjo įdiegti ugdytiniui tokią nuostatą. Ypač tėvai turi laimėti savo vaikų pasitikėjimą pirmieji apdovanodami juos pasitikėjimu. Kai vaikai dar yra maži, reikia juos skatinti naudotis laisve. Pavyzdžiui, tėvai turi prašyti įvairių dalykų ir aiškinti, kas yra gerai, o kas blogai. Tai netektų prasmės, jeigu pritrūktų pasitikėjimo – to bendro ryšio, kuris padeda žmonėms atskleisti savo intymumą, be kurio sunku išsikelti tikslus ar uždavinius vedančius asmenybę į brandą.

Pasitikėjimu apdovanojame, jį laimime ir kuriame. Jo negalima primesti ar reikalauti. Tampame verti pasitikėjimo būdami sąžiningi ir pirmiau patys duodami tai, ko prašome iš kitų. Tokiu būdu įgauname moralinį autoritetą, reikalingą tam, kad galėtume reikalauti iš kitų. Taipogi pastebime, kad ugdymas laisvėje įgalina mokytis laisvės.

LAISVĖS MOKYMAS

Ugdymą taip pat galima suvokti kaip formavimą laisvėje tokiu būdu, kad ugdytinis gebėtų atrasti polinkį į tai, kas vertinga, kas praturtina ir skatina augti, ir kad gebėtų atliepti to praktinius reikalavimus. O tai galima pasiekti patariant kaip naudotis laisve ir siūlant užduotis, kurios turi prasmę.

Kiekvienas gyvenimo etapas turi gerąją pusę. Vienas iš kilniausių jaunystės bruožų yra jos lengvumas,

su kuriuo paklūsta nuoširdžiai keliamiems reikalavimams ir su kuriuo teigiamai į juos atsiliepia. Praėjus santykinai trumpam laikui galima pastebėti ryškius pokyčius jaunuose žmonėse, kuriems buvo patikėti uždaviniai, už kuriuos jie nešė atsakomybę, kuriuos laikė svarbiais. Pavyzdžiui, pagalba kitam asmeniui ar bendradarbiavimas su tėvais ugdymo procese.

Iš kitos pusės, tas kilnus bruožas iškreipta ir dažnai agresyvia forma gali atsisukti prieš tuos, kurie apsiriboja vien jaunuolių užgaidų tenkinimu. Iš pažiūros, tokia laikysena jaunuolių atžvilgiu yra patogesnė, tačiau ilginiui kainuos mums daug labiau ir, kas svarbiausia, trukdys mūsų vaikams bręsti, nes neparuošia jų gyvenimui.

Žmogus, kuris nuo vaikystės įpras manyti, kad viskas išsisprendžia automatiškai, neįdedant pastangų ar

išsižadėjimų, greičiausiai nesubręš tinkamu laiku. O kai liks gyvenimo sužeistas, kas yra neišvengiama, galimai nemokės su tuo susidoroti. Žmogus turi lavinti savo charakterį, turi išmokti laukti ilgalaikių pastangų rezultatų ir nugalėti neatidėliojamumo pagundą.

Be abejonės, hedonistinis vartotojiškumo klimatas, kuriame šiuo metu gyvena daugybė šeimų iš taip vadinamojo „pirmojo pasaulio“ (kaip ir iš kitų, mažiau išsivysčiusių šalių), nėra palankus pastebėti dorybių vertės ar malonumo atidėjimo vardan didesnio gėrio svarbos.

Tačiau susidūrus su tomis nepalankiomis sąlygomis, sveikas protas pabrėžia pastangų reikšmę. Pavyzdžiui, šiais laikais ypač populiariu tai sieti su sporto kultūra, kur yra pabrėžiama, kad tas, kas trokšta gauti medalį, turi būti

pasiruošęs pakelti ilgalaikės ir alinančias treniruotes.

Apibendrinant galime sakyti, kad asmuo, kuris geba laisvanoriškai siekti to, kas iš tiesų yra vertinga, turi būti pasirengęs susidurti su didelės svarbos uždaviniais (*aggredi*) ir išlikti užsispyrime siekiant tikslo, kai atsiranda nenoras ir sunkumai (*sustinere*). Tie du vyriškumo matai yra moralinės energijos šaltiniai, kurie leidžia ne pasitenkinti tuo, ką jau pavyko pasiekti, bet stumia toliau augti, tapti vis geresniu. Šiandien ypač svarbu yra įtikinamai parodyti, kad tas, kas turi tos moralinės jėgos yra *labiau laisvas* negu tas, kas jos neturi.

Visi esame pašaukti pasiekti tą moralinę laisvę, kuri yra gaunama tik per moraliai gerą, o ne bet kokią, laisvos valios naudojimą. Tai yra didelis iššūkis ugdytojams, o ypač tėvams, įtikinančiai parodyti, kad

tikrai žmogiškas laisvės naudojimas yra grindžiamas vykdymu ne to, kas mums labai patinka, bet vykdymu to, kas yra gera, „***kadangi mums tai patinka***, ir kaip mėgdavo sakyti šv. Josemaría, ***tai yra kuo tikriausiai antgamtinė priežastis***“ [7].

Tai yra kelias, kuris leis mums išsilaisvinti iš troškios įtarimų ir visuomenės nuomonės spaudimo atmosferos, kuri nuvertina tiesos bei gėrio paieškas. Nėra didesnio aklumo nei leisti nešamam aistrų, „pasigėrėjimų“ (ar jų trūkumo). Tas, kas rūpinasi tik tuo, kam turi noro, yra mažiau laisvas už tą, kuris ištvermingai ieško – ne tik teoriškai, bet ir veiksmuose – gėrio, kuris gali atrodyti labai sunkiai pasiekiamas.

Didžiausia nelaimė ištinka tuomet, kai siekdami gėrio pastebime, kad jam įgyvendinti mums trūksta jėgų. Tuo tarpu laisvė pasiekia savo pilnatvę tik tuomet, „***kai yra***

naudojama išlaisvinančios tiesos tarnystei, kai sudega ieškodama nesibaigiančios Dievo Meilės, kuris mus išlaisvina iš visokių nelaisvės pančių“[8].

J.M. Barrio

[1] Poligr. liniuotės pavidalo spaustuvinė tarpinė medžiaga - plokštelė (medinė arba metalinė), vartojama antraštėms ir iliustracijoms nuo teksto atskirti, teksto stulpeliams perskirti.

[2] Šv. Josemaría Escrivá, *Tai Kristus eina pro šalį*, Nr. 113.

[3] Šv. Josemaría Escrivá, *Tai Kristus eina pro šalį*, Nr. 113.

[4] Žr. Josemaría Escrivá de Balaguer, *Kelias*, Nr. 761.

[5] San Josemaría, *Conversaciones con Mon. Escrivá de Balaguer*, Nr. 104.

[6] San Josemaría, *Conversaciones con Mon. Escrivá de Balaguer*, Nr. 104.

[7] Šv. Josemaría Escrivá, *Tai Kristus eina pro šali*, Nr. 17.

[8] Šv. Josemaría Escrivá, *Dievo bičiuliai*, Nr. 27.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
lt-lt/article/ugdyti-laisveje/](https://opusdei.org/lt-lt/article/ugdyti-laisveje/) (2026-03-17)